

Met z'n allen stapelgek

In 'Pier en oceaan' blikt Oek de Jong terug op het 'verdwenen' Nederland waar het stijve protestantisme alles verstikte. Na acht jaar schrijven en schrappen levert dat een trefzeker tijdsbeeld op.

BOEK
ERIK ZIARCZYK

'Hier zingen ze nog de psalmen van Datheen. Zingen op hele noten. Alleen hele noten, want halve, laat staan kwarten, dat is frivool, dan lever je je uit aan de wereld.' Met de venijnige tegendraadsheid van een puber haalt Abel Roorda halverwege 'Pier en oceaan' uit naar zijn godvrezende medemens. 'Elke zondag drie keer anderhalf uur in de kerk, preken aanhoren over hoe slecht en verdorven je bent, en dan ook nog dat slepende zingen. Ze zijn hier met z'n allen stapelgek.'

Het 'teneerdrukkende geloof' is een van de thema's in 'Pier en oceaan', de vuistdikke roman waarmee de Nederlandse schrijver Oek de Jong zich dit najaar op het literaire podium hijst. Schaarste kweekt aandacht, en dus staat zeker een 'zuinige' schrijver als De Jong volop in de schijnwerpers. Acht jaar lang schuurde en schaafde hij aan 'Pier en oceaan', zijn vierde roman sinds zijn debuut 'Opwaaiende zomerjurken' in 1979.

Zijn uitgever bestempelt de nieuwe roman als De Jongs 'magnum opus' en daar is ditmaal niets van gelogen. 'Pier en oceaan' is een ambitieuze roman waarin het verhaal wordt verteld van Abel Roorda en diens gelovige ouders en grootouders. Via die familiegeschiedenis borstelt De Jong ook een breed portret van de maatschappelijke veranderingen die in de jaren vijftig en zestig in Nederland plaatsvonden.

Vlak na de Tweede Wereldoorlog bepaalde het strakke protestantse geloof en zijn tradities nog het dagelijkse leven. Zondagen waren voorbehouden aan het gebed, en zelfs een fietstochtje leek een daad van heidense rebellie. Abel Roorda zit gevangen

Jongeren met vetkuiven in het Nederland van de jaren zestig. © SPAARNESTAD PHOTO/HH

tussen het vrome traditionalisme van zijn ouders en de vooruitgang die het dorp binnendruppelt. 'Zondagse kleren gaven hem een 'opgepropt' gevoel', verwoordt Abel zijn ongemak als hij zijn nette pak aantrekt.

Talent

Abel zet zich steeds meer af tegen het geloof en de hypocriete onderdanigheid van volwassenen. Want die maken te veel kapot, kijk maar naar zijn vriendin Digna Maelcote. 'Digna bezat iets wat op het eiland zeldzaam was en wat er maar nauwelijks werd getoleerd: ze bezat talent. Veeleer dan als een gave werd dat beschouwd als een straf van God, want talent gaf reden tot hoogmoed, talent gaf je reden je boven anderen verheven te voelen, talent voerde je, als alle wereldse kennis, uiteindelijk weg van God.'

Schaarste kweekt aandacht.

Oek de Jong (60) debuteerde in 1975 met het verhaal 'De onbeveeglijke' in Nederlands Maandblad. Vier jaar

later verscheen zijn romandebuut 'Opwaaiende zomerjurken', waarmee hij meteen succes behaalde. Na zes jaar stilte verscheen in 1985 'Cirkel in het gras'. Op 'Hokwerda's kind' was het wachten tot 2002. Tussendoor schreef De Jong wel nog enkele nouvelles en essaybundels.

De opstandigheid van Abel wordt door De Jong mooi ingebed in het verhaal van diens moeder, Dina Houttuyn. Ook zij worstelt met het geloof en de traditie, maar heeft zich neergelegd bij haar lot. Dina beseft dat 'ze op aarde was om te dienen', luidt het. 'Een hogere opdracht was er niet.'

In het eerste deel van 'Pier en oceaan' doet De Jong zeer mooi Dina's twijfels uit de doeken: hoe ze aangetrokken wordt tot de oudere directrice voor wie ze werkt en hoe ze zich - op de vlucht voor die gevoelens - in de armen van Lieuwe Roorda stort. Nadat ze ongewenst zwanger is geraakt, wordt een huwelijk onvermijdelijk. Haar stijfgelovige ouders verstoten hun dochter niet, maar straffen haar wel subtiel door haar te laten trouwen in een gehuurd kleed.

De Jong vertelt treffend hoe de ergernis,

de frustratie en de ontgoocheling het huwelijk van Abels ouders binnensijpelt. Als Lieuwe op vakantie in zee zwemt, bekijkt Dina haar man vol afkeer. 'Misprijzend bezag ze zijn smalle schouders, zijn voorzichtigheid, het systematische op en neer zwemmen - zelfs in zee wilde hij baantjes trekken.' Typend voor de oudere generatie is dat van een echtscheiding geen sprake kan zijn, ook al dringt Abel erop aan bij zijn moeder.

Oek de Jong stelt zijn verhaal scherp op Abel en diens ouders. Maar tussendoor passeert een stoet aan interessante personages, van de ongenaakbare Antona Duvetkot over de verliefde Irma Wisse 'met haar zware onderstel' tot de homoseksuele 'ongodist' Arjaan Padmos. Met een minimum aan middelen weet hij zo'n personage neer te zetten.

Zwembad

Behalve een 'bildungsroman' over de opgroeiende Abel Roorda is 'Pier en oceaan' een portret van een verdwenen Nederland. Het stijve protestantisme is inmiddels naar de achtergrond verdreven en de zondagen zijn lang niet meer stil. Illustratief voor die evolutie is de sluisplaats waar het hele dorp samenkwam om te zwemmen. Tot iedereen naar het moderne zwembad verkast, waar het stukken properder en hygiënischer is dan in dat vuile kanaal.

Voor een schrijver die een tijdsbeeld wil schetsen, besteedt Oek de Jong opvallend weinig aandacht aan de grote historische gebeurtenissen. De jonge Abel lijkt zijn leven onder een Hollandse stolp te leiden. De Vietnamoorlog of de moord op John F. Kennedy komen enkel terloops ter sprake. En er is nog de petitie die Abel en zijn vrienden organiseren tegen de Sovjetrepressie in Tsjecho-Slovakije.

Het gebrek aan een breder kader is volstrekt geen manco. De Jong stort zich voluit op zijn verhaal en spendeert zijn tijd en energie om zijn personages en hun besognes uit te werken. Het mag ook wel na acht jaar schrijven en schrappen: de stijl waarin De Jong zijn verhaal vertelt, is uitmuntend. Zonder in sentimentaliteit te verzeilen weet hij de emoties trefzeker weer te geven. Ja dus, 'Pier en oceaan' is het etiket magnum opus waard.

Oek de Jong - **Pier en oceaan** - 2012, Uitgeverij Augustus. Amsterdam-Antwerpen. 832 blz.